

เอกสารประกอบคำบรรยาย
กฎหมายลักษณะหนี้ (LLB0201) ภาคเรียน 1/2563

การโอนสิทธิเรียกร้อง

1. ความหมายของการโอนสิทธิเรียกร้อง

การโอนสิทธิเรียกร้อง คือการที่เจ้าหนี้ยตกลงยินยอมโอนสิทธิที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่บุคคลหนึ่ง มีผลให้บุคคลผู้รับโอนเข้ามาเป็นเจ้าหนี้คนใหม่แทนเจ้าหนี้เดิม มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้เช่นเจ้าหนี้เดิม เช่น

กรณีที่ 1 ก. กู้เงิน ข. ข. เป็นเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ ก. ชำระหนี้เงินกู้ ข. โอนสิทธินี้ให้ ค. ค. จะมีสิทธิเรียกร้องให้ ก. ชำระหนี้เงินกู้ได้

กรณีที่ 2 ก. เช่าตึกแถวของ ข. เป็นเวลา 3 ปี ก. เช่าได้เพียง 1 ปี ก็โอนสิทธิตามสัญญาเช่าให้ ค. โดยความยินยอมของ ข. ดังนี้ ค. มีสิทธิเช่าตึกแถวดังกล่าวต่อไปได้อีก 2 ปี ตามสัญญา

กรณีที่ 3 ผู้รับเหมาก่อสร้างโอนสิทธิที่จะได้รับเงินค่าจ้างให้แก่ธนาคารเพื่อชำระหนี้เงินกู้ ดังนี้ ธนาคารย่อมมีสิทธิที่จะขอรับเงินค่าจ้างนั้นต่อไป

2. สิทธิเรียกร้องที่โอนกันไม่ได้

2.1 สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้โอน

(1) หนี้เฉพาะตัว คือสิทธิตามสัญญาซึ่งคุณสมบัติของเจ้าหนี้เป็นสำคัญ เช่นผู้เช่าโอนสิทธิการเช่าไม่ได้ เว้นแต่จะตกลงเป็นอย่างอื่น หรือเป็นหนี้ที่เจาะจงที่จะให้ชำระแก่เจ้าหนี้เดิมโดยเฉพาะ เช่น จ้างนักจิตรกรวาดรูป ดังนี้ นักจิตรกรจะโอนสิทธิให้นักจิตรกรคนอื่นวาดรูปแทนไม่ได้

(2) หนี้ซึ่งกฎหมายห้ามโอน เช่นการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ที่เป็นการส่วนตัวของลูกหนี้โดยแท้ (มาตรา 233) หรือค่าสินไหมทดแทนอันมูลละเมิดซึ่งมิใช่ค่าเสียหายอันเป็นตัวเงิน (มาตรา 446)

2.2 คู่กรณีมีข้อตกลงห้ามโอน

มาตรา 303 วรรคสอง เป็นกรณีที่คู่สัญญามีข้อตกลงห้ามโอนสิทธิเรียกร้อง ซึ่งสามารถบังคับใช้กันได้ แต่หากผู้รับโอนสิทธิสุจริตคือไม่ทราบข้อห้ามโอน ดังนี้ลูกหนี้ก็ต้องชำระหนี้ให้แก่ผู้รับโอน เช่น ก. ขายม้าให้แก่ ข. โดยมีข้อตกลงว่า ข. จะโอนสิทธิในการซื้อให้แก่บุคคลภายนอกไม่ได้ ต่อมา ข. โอนสิทธิการซื้อให้แก่ ค. โดยที่ ค. สุจริตไม่รู้ถึงข้อตกลงดังกล่าว ดังนี้ ก. ต้องขายม้าให้แก่ ค.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชร ขวัญใจสกุล

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

2.3 สิทธิเรียกร้องที่ศาลยึดไม่ได้

มาตรา 304 สิทธิเรียกร้องที่ศาลสั่งยึดไม่ได้ ก็จะ โอนสิทธิเรียกร้องกันไม่ได้ เช่น เงินเดือน
ข้าราชการ

3. การโอนสิทธิเรียกร้องในสัญญาต่างตอบแทน

สัญญาต่างตอบแทน คือคู่สัญญาต่างฝ่ายต่างเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกัน เช่นสัญญาซื้อขาย คือ
ผู้ขายเป็นเจ้าของหนี้มีสิทธิได้รับชำระเงินราคาของผู้ขาย ขณะเดียวกันก็เป็นลูกหนี้ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขาย
ส่วนผู้ซื้อเป็นเจ้าของหนี้มีสิทธิเรียกทรัพย์สินที่ซื้อขาย ขณะเดียวกันเป็นลูกหนี้ต้องส่งมอบเงินราคาของผู้ขาย

ปัญหานี้เคยศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สัญญาจะซื้อขายเป็นสัญญาต่างตอบแทน ผู้ซื้อเป็นทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้
ผู้ซื้อจะ โอนสิทธิเรียกร้องของตนไม่ได้ต้องทำเป็นแปลงหนี้ใหม่ เมื่อไม่มีการแปลงใหม่ ผู้รับโอนก็ไม่สามารถ
ฟ้องบังคับผู้ขายได้ เพราะไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน (ฎีกาที่ 2472-2474/2519, 1731/2521, 3533/2525)

ข้อสังเกต เหตุผลที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ไม่มีอำนาจฟ้องเพราะไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ตามหลักความ
สัมพันธ์เฉพาะตัวของคู่สัญญา แต่ปัจจุบันหลักดังกล่าวเริ่มคลายความเข้มงวดลดลงมาก ช่วงหลังจึงมีคำ
พิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สัญญาซื้อขายที่ดิน ผู้ซื้ออาจโอนสิทธิตามสัญญาจะซื้อขายที่ดินให้ผู้รับโอนได้
ตามมาตรา 303, 306 โดยไม่ต้องแปลงหนี้ใหม่ เพราะสิทธิตามสัญญาซื้อขายที่ดินโดยสภาพอาจโอนกันได้
ไม่เป็นสิทธิเฉพาะตัว (ฎีกาที่ 2046/2516, 244/2529)

4. วิธีการโอน

วิธีการ โอนสิทธิเรียกร้องแบ่งได้ 3 วิธี

4.1 หนี้อันจะพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดโดยเฉพาะเจาะจง

(1) วิธีการโอนระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอน

มาตรา 306 วรรคแรก การโอนหนี้ที่ต้องชำระให้แก่เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดโดยเฉพาะ ถ้าไม่ทำ
เป็นหนังสือ ท่านว่าไม่สมบูรณ์

กฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือ แม้ผู้โอนลงลายมือฝ่ายเดียวก็ถือเพียงพอแล้วว่าการโอน
เป็นหนังสือ

ปัญหา หากไม่ทำเป็นหนังสือ ผลเป็นอันไม่สมบูรณ์ มี 2 แนวความเห็น

ความเห็นฝ่ายแรก การโอนสิทธิเรียกร้องหากไม่ทำเป็นหนังสือ เท่ากับไม่ทำตามแบบ มีผลทำ
ให้

ตกเป็นโมฆะ

ความเห็นฝ่ายที่สอง การโอนสิทธิเรียกร้องหากไม่ทำเป็นหนังสือ เป็นเพียงไม่มีผลระหว่างผู้
โอนกับลูกหนี้เท่านั้น แต่ยังมีผลระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอนอยู่

(2) วิธีการโอนระหว่างผู้รับโอนและลูกหนี้

มาตรา 306 หนึ่งจะยกเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอก ต้องบอกกล่าวการ โอน ไปยัง ลูกหนี้เป็นหนังสือ หรือลูกหนี้จะให้ความยินยอมเป็นหนังสือ

4.2 หนี้อันจะพึงต้องชำระตามคำสั่ง

มาตรา 309 การโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง ต้องสลักหลังและส่งมอบในตราสารนั้นให้แก่ ผู้รับโอน

การโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง ส่วนมากจะเป็นตราสารตัวเงิน ตราสารชนิดนี้เปลี่ยนมือได้ เช่น เช็ค หรือตั๋วแลกเงิน หรือตั๋วสัญญาใช้เงิน ระบุชื่อผู้รับเงิน แล้วมีคำว่า หรือตามคำสั่ง “จ่าย นาย ก. หรือตามคำสั่ง”

4.3 หนี้อันจะพึงต้องชำระแก่ผู้ถือ

มาตรา 313 เป็นบทบัญญัติใช้บังคับกับหนี้อันจะพึงต้องชำระแก่ผู้ถือ แต่บัญญัติเฉพาะเรื่องผู้รับ โอนมีสิทธิคิดว่าผู้โอน แต่ไม่ได้บัญญัติวิธีการโอน สรุปหนี้อันจะพึงต้องชำระแก่ผู้ถือมีเพียงสิทธิ ครอบครอง ดังนี้การ โอนทำด้วยเพียงการส่งมอบ

หนี้อันจะพึงต้องชำระแก่ผู้ถือ ส่วนมากจะเป็นตราสารตัวเงิน ตราสารชนิดนี้เปลี่ยนมือได้ เช่น เช็ค หรือตั๋วแลกเงิน หรือตั๋วสัญญาใช้เงิน ระบุชื่อผู้รับเงิน แล้วมีคำว่า หรือผู้ถือเช่น “จ่าย นาย ก. หรือผู้ถือ”

5. ผลของการโอนสิทธิเรียกร้อง

การโอนสิทธิเรียกร้องมีผล 2 ประการ

(1) ผู้รับโอนเป็นเจ้าของหนี้แทนที่ผู้โอน

คือ ผู้รับโอนกลายเป็นเจ้าหนี้คนใหม่ สามารถใช้สิทธิต่าง อย่างเจ้าหนี้ผู้โอนมา

(2) ผู้รับโอนมีเพียงแต่ได้รับสิทธิร้องรื้ออันเป็นสิทธิประธานมาเท่านั้น แต่ยังได้สิทธิอุปกรรมมาด้วย

มาตรา 305 การโอนสิทธิเรียกร้อง หากมีสิทธิจำนอง, จำนำ หรือค้ำประกัน สิทธิดังกล่าวโอนไป ด้วย